

مقدمه مترجم

ایهام در تاریخ قوم ثمود، تنها از کم‌اعتنایی و اکراه مورخان و مؤلفان سده‌های آغازین اسلام، نسبت به «جاهلیت» ناشی نمی‌شود. همه منابع تاریخی غیر عربی نیز، یکی دو قرن پیش از هجرت، در مورد ثمود، ناگهان سکوت می‌کنند. امکان پژوهش‌های باستان‌شناختی در عربستان، به دلیل ممنوعیت‌های فرقه‌ای وجود نداشته‌است. گروه‌هایی نیز که در اواسط سده بیستم، موفق به کاوش شدند، تنها در مین و ظفار اجازه کار یافتند. یگانه راه باقی‌مانده برای مطالعه در بخش مرکزی و با اهمیت شبه جزیره، بررسی متن‌هایی بود که پژوهشگران علاقه‌مند از سنگ‌نگاشته‌های کنار خط آهن یا راه‌های بسیار محدود شوسه و خاکی سده نوزده، گرت‌برداری کرده بودند.

توجه دانشمندان غربی، در اواسط سده هجدهم، با مسافرت کارستن نایبور، به این سرزمین جلب شد. در سال ۱۸۱۰، دکتر سیتزن به شبه جزیره سفر کرد و از متون عربی جنوب عربستان گرت‌برداری نمود. هرچند این متن‌ها اندک و ناقص بودند، اما شرق‌شناسان را برآن داشت تا به رمزگشایی سنگ‌نگاشته‌های عربی همت گمارند. پس از او جیمز ولستد و هوتن در ۱۸۲۵ و کرونتدن در ۱۸۲۸، بدین مهم پرداختند. توماس ژزف فرانسوی، بیش از سایرین به موفقیت‌هایی دست

یافت. او از مآرب و صنعا و صرواح دیدن کرد. کوگلان انگلیسی نیز در سال ۱۸۶۰، از خرابه‌های شهر عمران، بیست لوح برنزی بدست آورد که هنر اعراب قدیم را نشان می‌داد. پس از فراز و نشیب‌های علمی بسیار، متن‌هایی به زبان‌های حمیری، معینی و حوزه‌های دیگر به دست آمد. همزمان با کشف این متن‌ها، رمزگشایی آنها نیز ادامه داشت. فرسنل، به طور جدی، کار بررسی متون را آغاز کرد. ارنست اوزیاندنر نیز با خواندن و انتشار دقیق و درست همه متن‌هایی که تا آن زمان (اواسط سده نوزدهم) به اروپا آمده بود، کار او را تکمیل کرد. متون باقی مانده را ارمان لوی پس از مرگ او منتشر ساخت. ژوزف هالوی فرانسوی نیز در اواسط نیمه دوم سده نوزدهم، پژوهش‌های خود را به چاپ رساند. از دیگر غربی‌هایی که از منطقه بازدید کردند و با خود متونی را به اروپا بردند می‌توان از زیگفرید لانگر اتریشی (۱۸۸۲) و تقریباً همزمان با او، ادوارد گلازر نام برد که در این زمینه تلاش بسیار کرد.

واندن براندن، در نیمه دوم سده بیستم، با حوصله قرن نوزدهمی، حدود چهار هزار متن از این سنگ‌نگاشته‌ها را یک به یک، بررسی و تفسیر کرد و همه مسندات (traditions) را در پی یافتن نام و نشانی از ثمود کاوید. حاصل کار او کتاب حاضر است. او در این کتاب، توانسته است تاریخی را وضوح بخشد که آغاز و پایانش همچنان در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. با وجود این، اطلاعات موجود در سنگ‌نگاشته‌ها را چنان با ظرافت گردآوری کرده که گویی یک تک‌پژوهی مردم‌شناختی از این قوم است: خاستگاه ثمود، آغاز مهاجرت آنها، پراکندگی قوم‌ها، محل سکونت، حرفه‌ها، جنگ‌ها، روابط اجتماعی، وسایل جنگی، زبان، دین، مراسم دینی، معابد، خدایان و ... همه، مورد کنکاش دقیق این دانشمند بوده است. او از قرآن و آیات مربوط به ثمود، با تواضع علمی بسیار یاد می‌کند و این کتاب آسمانی را از معدود منابع باقی مانده می‌داند.

در اینجا لازم می‌دانم از تمامی دوستانی که در به انجام رسیدن این کتاب مرا یاری کردند تشکر کنم. از دوست دانشمند و مهربان، جناب آقای محمدکاظم برگ‌نیسی

که این کتاب را به این جانب معرفی کردند. از سرکار خانم آمنه مرعشی دانشجوی دوره عالی ادیان و عرفان که بازبینی برخی اسم‌های خاص غیر ثمودی را پذیرفتند و نیز از سرکار خانم منیره قادری که برخی نقل قول‌های آلمانی را به فارسی برگرداندند بسیار سپاسگزارم.

همچنین از برادر متواضع و بزرگووارم، جناب آقای قنبری، مدیر محترم انتشارات «نگاه معاصر» و آقای مهندس سید محمد مهدی باقری حداد که امور فنی و اصلاح سخت‌افزاری چاپ رایانه‌ای این اثر مدیون ایشان است متشکرم

بهار ۱۳۸۷

سید محمدحسین مرعشی

مقدمه نویسنده

البته به طور قطع نمی توان گفت که کتاب حاضر تاریخ نمود است. برای نگاشتن این کتاب ناچار به اطلاعاتی که تقریباً در چهار هزار متن منتشر شده، وجود داشت اکتفا کردیم و این در حالی است که هزاران سنگ نگاشته، هنوز شمارش نشده اند و بسیاری دیگر هنوز بر صخره های عربستان در انتظار پژوهشگری است که شانس گریته برداری از آن را بیابد. از طرفی متن های منتشر شده فقط سنگ نگاشته ها، اسم های خاص اغلب بدون زمینه کلام، احوالپرسی های کوتاه یا دعا های مختصری خطاب به خدایان هستند. این متن ها، در نگاه نخست، بی اهمیت به نظر می رسند و محتوایشان به طور نا امیدکننده ای ناچیز است.

با وجود این، ترکیب محتوای این چهار هزار سنگ نگاشته، تصویری از زندگی مردمان نمود که در گذشته هایی نزدیک از دیدرس تاریخ دور شده اند به ما می دهند. برای وضوح بخشیدن به ابهامات موجود در این تاریخ به پژوهش های طولانی و دشوار نیاز است. ما ابتدا آنچه را مؤلفان تاریخی در باره نمود گفته اند جمع آوری کردیم. سپس به گردآوری اطلاعات موجود در سنگ نگاشته های نمودی پرداختیم. آنگاه هزاران اسم خاص، تجزیه و تحلیل شد پس از آن تصاویر حک شده بر سنگ ها که در کنار سنگ نوشته ها به فراوانی دیده می شوند، مورد